

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	9
<i>Introducere</i>	11

Locuri misterioase

Capitolul 1. Lyonesse (Marea Britanie)	17
Capitolul 2. Misterele peșterii Royston (Marea Britanie)	24
Capitolul 3. Rennes-le-Château (Franța)	33
Capitolul 4. Capul Sounion (Grecia)	41
Capitolul 5. Akrotiri și distrugerea Therei (Grecia)	48
Capitolul 6. Templul lui Solomon și inscripția Ioaş (Jehoash) (Israel) ...	54
Capitolul 7. Göbekli Tepe (Turcia)	62
Capitolul 8. Turnul Babel în Babilonul antic ? (Irak)	69
Capitolul 9. Taj Mahal (India)	75
Capitolul 10. Nabta Playa (Egipt)	82
Capitolul 11. Cea mai veche piramidă din lume : Piramida în trepte de la Saqqara (Egipt)	89
Capitolul 12. Marele Zimbabwe (Africa de Sud)	96
Capitolul 13. Turnul Misterios din Newport (Statele Unite)	103
Capitolul 14. Abandonul de la Mesa Verde (Statele Unite)	111
Capitolul 15. Tenochtitlán (Mexic)	117

Artefacte inexplicabile

Capitolul 16. Piatra Destinului (Irlanda/Scoția)	127
Capitolul 17. Misterul pietrelor Ogham (Irlanda/Marea Britanie)	134
Capitolul 18. Calendarul de la Coligny și druzii (Franța)	141
Capitolul 19. Misterul pietrelor de la Glozel (Franța)	147
Capitolul 20. Misterul „pălăriilor de aur” (Europa Centrală)	154
Capitolul 21. Figurinele Venus din Paleolitic (Europa/Asia de Vest)	161
Capitolul 22. Epava Uluburun (Turcia)	167
Capitolul 23. Coloana de fier din Delhi (India)	175
Capitolul 24. Lămpile din Dendera (Egipt)	181
Capitolul 25. Comoara din Oak Island (Canada)	188

Oameni enigmatici

Capitolul 26. Vrăjitorul Merlin (Marea Britanie)	199
Capitolul 27. Boudicca (Marea Britanie)	206
Capitolul 28. Nero și incendierea Romei (Italia)	214
Capitolul 29. Fosila Ida (Germania)	221
Capitolul 30. Hypatia din Alexandria (Egipt)	228
Capitolul 31. Cleopatra : ultimul faraon al Egiptului (Egipt)	235
Capitolul 32. Cine erau fenicienii ? (Liban)	243
Capitolul 33. Constructorii de tumuli (Statele Unite)	251
Capitolul 34. Civilizația olmecă (Mexic)	259
Capitolul 35. Extincția omului de Neanderthal (întreaga lume)	267
<i>Lista imaginilor</i>	275
<i>Bibliografie</i>	279
<i>Index</i>	291

Capitolul 8

Turnul Babel în Babilonul antic? (Irak)

Turnul Babel (*Pieter Brueghel cel Bătrîn, 1563*)

Povestea biblică a unui turn imens, construit în orașul Babel după potop, este cunoscută de oamenii din toată lumea. Dar oare relatarea din Biblie se bazează pe un eveniment istoric? Dacă da, atunci unde se află Turnul Babel și care sînt dovezile arheologice care să ateste acest lucru? Cuvîntul „Babel” vine din akkadiană (principala limbă

vorbită în Babilon), de la „Bab-ilu” care înseamnă „Poarta lui Dumnezeu”. Babel este numele ebraic al Babilonului, un oraș-stat antic din Mesopotamia inferioară (actualul Irak), așa că, dacă Turnul Babel a existat cu adevărat, atunci este firesc ca el să fie localizat undeva în vechiul Babilon – adică în sudul Mesopotamiei. Se consideră, de asemenea, că „țara Senaar”, menționată în Biblie împreună cu Babel, se referă la sudul Mesopotamiei.

Povestea construcției Turnului Babel se găsește în *Facerea* 11.1-5 :

În vremea aceea era în tot pământul o singură limbă și un singur grai la toți. Purcezând de la răsărit, oamenii au găsit în țara Senaar un șes și au descălecat acolo. Apoi au zis unul către altul : „Haidem să facem cărămizi și să le ardem cu foc ! ”. Și au folosit cărămidă în loc de piatră, iar smoală în loc de var. Și au zis iarăși : „Haidem să ne facem un oraș și un turn al cărui vîrf să ajungă la cer și să ne facem faimă înainte de a ne împrăștia pe fața a tot pământul ! ”. Atunci S-a pogorît Domnul să vadă cetatea și turnul pe care-l zideau fiii oamenilor.

Nu știm exact ce s-a întîmplat cu turnul. Biblia nu menționează că ar fi fost distrus, deși alte surse susțin aceasta. Una dintre aceste surse este Cartea Jubileelor, cunoscută și ca Geneza Mică. Cartea Jubileelor este o lucrare religioasă evreiască, scrisă probabil în secolul al II-lea î.Hr., care reconstituie istoria biblică a lumii de la Creație pînă la Moise, dar nu face parte din canonul biblic. În Cartea Jubileelor, Dumnezeu trimite „un vînt puternic” și distruge Turnul care se află „între Asur și Babilon din țara Senaar”. Învățatul grec Cornelius Alexander, care a scris în primul secol î.Hr., menționează de asemenea turnul ca fiind dărîmat de un vînt puternic, la fel ca și istoricul evreu Josephus Flavius (*Antichități iudaice* 1.4.3). În Mișna, o formă veche a legii sau tradiției orale evreiești, transpusă în scris între secolele al II-lea î.Hr. și al II-lea d.Hr., se spune că o treime din turn a fost mistuită de foc, o treime s-a scufundat în pămînt, iar altă treime încă mai stă în picioare.

Dacă turnul Babel se afla chiar în incinta orașului Babilon, unde anume este el ? Știm că vechiul Babilon a fost distrus pînă la temelii

în anul 689 î.Hr. de către regele asirian Sanherib. Rămășițele sale se află lângă orașul actual Hilla, pe malul estic al Eufratului, la aproape 88 de kilometri sud-vest de Bagdad. Din păcate, multe dintre aceste ruine au fost distruse în timpul războiului dintre Irak și Statele Unite. La distrugerea Babilonului, regele Sanherib a susținut că ar fi distrus și *Etemenanki* („templul/casa ce constituia fundația cerului și al pământului”), un zigurat (templu în trepte) dedicat zeului babilonian atotputernic Marduk. Se pare că ziguratul ar fi fost construit pe vremea lui Hammurabi (1792-1750 î.Hr.), cel de-al șaselea rege al Babilonului. După ce Sanherib a distrus Babilonul, orașul a fost reconstruit de Nabopolassar, primul conducător al Imperiului Neobabilonian (care a survenit între anii 625 și 605 î.Hr.) și de fiul său Nabucodonsor al II-lea (cca 630-562 î.Hr.), ultimul mare rege al Babilonului.

Ziguratele din valea Mesopotamiei și din vestul platoului iranian erau făcute din cărămizi de lut uscate la soare (în lipsa pietrei) și puteau fi înalte de zeci de metri, cu temple închinat zeului orașului construite în vîrf. O mulțime de astfel de clădiri au fost construite între începutul mileniului al III-lea î.Hr. și secolul al VI-lea î.Hr., iar astăzi se cunosc rămășițele a 32 dintre ele, majoritatea aflîndu-se în Irak, iar cîteva în Iran. Despre *Etemenanki* din vechiul Babilon se spune că ar fi fost Turnul Babel. Unii cercetători, printre care și Stephen L. Harris, profesor de științe umaniste și ale religiei de la Universitatea de Stat din California, Sacramento, cred că povestea Turnului Babel ar fi fost influențată de *Etemenanki* în perioada în care evreii erau captivi în Babilon.

Etemenanki este descris pe o tăbliță cu scriere cuneiformă (una dintre cele mai vechi forme de scriere) din Uruk, datînd din anul 229 î.Hr., deși fusese copiată dintr-un text mai vechi. Tăblița de lut susține că turnul are șapte etaje, o înălțime de „șapte prăjini” (în jur de 90 de metri) și o bază pătrată de 90 de metri pe fiecare latură. Istoricul grec Herodot menționează și el *Etemenanki* în *Istoriile* sale, deși se pare că nu a vizitat niciodată Babilonul. El îl numește „templu al zeului akkadian Bel” :

...un sanctuar cu porți de aramă a lui Zeus Belos, care mai putea fi văzut încă pe vremea mea, alcătuit un pătrat cu latura de două stadii. În mijlocul sanctuarului se ridică un turn trainic, avînd și în lungime, și în lățime cîte un stadiu ; pe acest turn se înalță un altul, apoi pe acesta din urmă încă unul, și tot așa pînă la opt turnuri. Urcușul pînă-n vîrf se face pe dinafară, pe o scară răsucită care înconjoară toate turnurile ; cam pe la mijlocul urcușului se află un popas și locuri unde se pot așeza ca să se odihnească cei care urcă. În ultimul turn se află un mare templu în care se găsește un pat larg, frumos așternut, lingă care se află o masă de aur. Înăuntru nu-i așezată nici o statuie și nici o făptură omenească nu-și petrece aici nopțile, afară doar de cîte o femeie din împrejurimi, pe care zeul a ales-o dintre toate ; așa cel puțin spun chaldeenii, care sunt preoții acestui zeu. Aceiași preoți chaldeeni spun un lucru pe care mie parcă nu-mi vine să-l cred, și anume că zeul însuși vine adesea în templu, unde se întinde pe pat...

Herodot, *Istorie*, I, 181-182*

În 1917, excavațiile de la situl Babilonului antic, efectuate de arhitectul și arheologul german Robert Johann Koldewey (1855-1925), au scos la iveală ruine ale turnului Etemenanki, inclusiv rămășițe ale unei scări mari și ale unei porți. Săpăturile sale au mai evidențiat și o stelă neagră de piatră (o piatră verticală cu inscripții) cu simboluri cuneiforme datînd din anii 604-562 î.Hr. Stela avea sculptată imaginea lui Nabucodonosor al II-lea șezînd și turnul Etemenanki văzut din față, identificîndu-se clar cele șapte trepte și templul din vîrf ; deasupra se află o schemă a planului bazei templului, care prezintă atît pereții exteriori, cît și aranjamentul interior al camerelor. Inscripția de pe placă este :

Etemenaki, am făcut din el minunea popoarelor lumii, i-am ridicat vîrfurile către ceruri, am făcut uși pentru porți și l-am acoperit cu bitum și cărămizi**.

* Herodot, *Istorie*, I, vol. I, cartea I, trad. de Adelina Piatkowski, Editura Științifică, București, 1961, p. 99.

** Colecția Schoyen, MS 2063, Stela de la Turnul Babel, www.schoyencollection.com/babylonianhist.htm#2063

O alternativă pentru situarea Turnului Babel este anticul oraș Borsippa (actualul Birs Nimrud), aflat la aproape 17 kilometri sud-vest de Babilon, pe țărmul estic al Eufratului. Numele Borsippa înscamnă „Turnul Limbii”, pe care unii cercetători îl leagă de Turnul Babel și amestecul limbilor. Ziguratul de la Borsippa, unul dintre cele mai bine conservate construcții de acest gen și avînd o înălțime impresionantă, de 51 de metri, a fost dedicat lui Nabu, zeul științei și fiul lui Marduk, de către Nabucodonosor al II-lea. Săpăturile de la acest sit, efectuate de arheologii de la Leopold-Franzens-Universität Innsbruck din Austria, au evidențiat faptul că structura a fost construită peste ruinele unui turn mai mic, din al doilea mileniu î.Hr., și este format din șapte terase construite din milioane de cărămizi de lut. Construcția avea mai mult de 70 de metri, iar arheologii au descoperit că primele două niveluri erau acoperite cu bitum și erau negre, următoarele trei niveluri erau decorate cu cărămizi smălțuite cu albastru și, probabil, imagini cu tauri și lei, iar cea de-a șasea și a șaptea terasă, cele mai apropiate de sanctuar, erau făcute în totalitate din cărămizi de lut.

Printre numeroasele inscripții cuneiforme de la Borsippa există și una scrisă de Nabucodonosor al II-lea, cunoscută ca „Inscripția de la Borsippa”, în care acesta descria cum a restaurat templul lui Nabu folosind „cărămizi din nobilul lapis lazuli”. Inscripția se referea la Turn ca fiind „templul celor șapte sfere”. Totuși, mai există un text de la Borsippa care îl elimină de pe lista siturilor posibile ale Turnului Babel. Această inscripție susține că Nabucodonosor a vrut ca Turnul Borsippa să aibă același design ca Turnul Babel din Babilon și ca „turnul lui Nabu”, să ajungă pînă la cer și să fie la fel de mare ca Babel.

Asemănări cu povestea biblică a Turnului Babel pot fi găsite și în legenda sumeriană *Enmerkar și Stăpînul din Aratta*. Civilizația sumeriană a apărut în anii 4000 î.Hr. pe albiile din aval ale Tigrului și Eufratului din sudul Mesopotamiei și a durat pînă aproape de anii 2000 î.Hr. *Enmerkar și Stăpînul din Aratta* a fost compusă în jurul secolului al XXI-lea î.Hr. și descrie o epocă de aur în care toți oamenii vorbeau aceeași limbă, înainte ca zeul Enki să le-o schimbe. Povestea îl descrie pe conducătorul sumerian Enmerkar din Uruk

(un oraș sumerian antic aflat la est de albia Eufratului), care construiește un zigurat imens în orașul Eridu. Pentru a putea susține construcția mărețului turn, care urma să se clădească în onoarea zeiței Inanna, regele a cerut țării Aratta un tribut în metale și pietre prețioase.

Situl de la Eridu (cuvânt sumerian pentru „loc măreț”) se numește acum Tell Abu Shahrain și se află la 21 de kilometri de orașul irakian Nassiriya și la aproape 314 km sud-est de Bagdad. Eridu a fost cel mai vechi oraș din sudul Mesopotamiei, locuit între anii 5000-2000 î.Hr. Ziguratul neterminat al lui Amar-Sin (cca 2047-2039 î.Hr.) de la Eridu, care a fost construit peste alte 18 temple, este considerat ca fiind adevăratul Turn Babel din Biblie. Egiptologul britanic David Rohl crede că această structură, mult mai mare și mai veche decât Etemenanki din Babilon, este biblicul Turn Babel. Rohl mai notează că una dintre denumirile date pentru Eridu a fost *NUN.KI* (cuvânt sumerian pentru „locul măreț”), care, mai târziu, a devenit numele Babilonului. Dacă orașul antic „Babel” nu a fost de fapt Babilonul, ci mai degrabă mai vechiul oraș Eridu, atunci teoria lui Rohl trebuie analizată mult mai amănunțit.

În ciuda acestor ipoteze interesante, nu există încă o structură identificată ca fiind Turnul Babel și, în consecință, nu există vreo dovadă a autenticității istorice a poveștii biblice. Pentru mulți, Geneza prezintă un mit pentru a explica diversitatea limbilor și distribuția populației de după potop. Totuși, referirea biblică cu privire la Turn și-ar putea avea originea într-unul din numeroasele zigurate din Mesopotamia. Autorul fragmentelor din Geneză era cu siguranță familiarizat cu metodele de construcție cu cărămizi uscate din lut și bitum ale marilor turnuri supraetajate. Deși evenimentele actuale din Irak au împiedicat serios toate lucrările arheologice din zonă, este posibil ca, într-o bună zi, viitoarele cercetări și săpături de la siturile antice de la Eridu și Babilon să scoată la iveală mult mai multe dovezi referitoare la originea poveștii milenare a marelui Turn Babel.